

**VIAȚA PERSOANEI – VALOARE SOCIALĂ
OCROTITĂ DE LEGEA PENALĂ**

Rodica BERDILO

Autorul R.B. Golovkin consideră că omorul reprezintă un regulator individual-situativ nenormativ al relațiilor sociale [1]. În opinia noastră, mai potrivit ar fi să afirmăm că omorul lezează – în mod efectiv sau potențial – valorile sociale și relațiile sociale aferente care constituie obiectul juridic al acestei infracțiuni. Stabilirea răspunderii penale pentru o infracțiune apare în calitate de garanție eficientă a ocrotirii valorilor și relațiilor sociale pe care aceasta o lezează. Apărarea juridico-penală a obiectului infracțiunii are scopul prevenirii și contracarării săvârșirii infracțiunilor care îl lezează.

Esența antisocială a oricărei infracțiuni este condiționată, cu precădere, de obiectul juridic special pe care aceasta îl lezează. La prima vedere, în cazul omorului, dreptul la viață este cel cărui i se aduce atingere. C.Năstase afirmă just că dreptul la viață „este un drept inerent omului, este fundamentul tuturor celorlalte drepturi aparținând ființei umane” [2]. Caracterul fundamental al dreptului la viață derivă din prevederile Constituției Republicii Moldova. Conform alin.(1) art.16 al Legii Fundamentale, „respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului”. Totodată, în conformitate cu alin.(1) art.24 al Constituției Republicii Moldova, „statul garantează fiecărui om dreptul la viață ...”.

Pornind de la aceste premise, dreptul la viață ar fi cel care formează obiectul juridic special al omorului. În doctrina penală, această opinie este împărtășită, spre exemplu, de către S.V. Tasakov [3] și O.M. Krasikov [4]. Alți autori au puncte de vedere contrare. De exemplu, O.N. Vasiliuk susține că „viața persoanei este o valoare socială, spirituală și biologică independentă, care nu se confundă cu un drept subiectiv al acesteia” [5]. A.G. Babicev afirmă: „Tocmai viața persoanei, ca ceva dat de la naștere și care nu i-a fost încă luat prin moarte, și nu dreptul la viață, formează obiectul juridic special al omorului” [6].

După părerea lui I.H. Babadjanov, dreptul la viață are valențe formal-atributive; prin urmare, este necesar să se facă distincția între viață și dreptul la viață [7]. Este util să-l cităm și pe S.Brînza: „Relațiile sociale sunt primare, iar un drept subiectiv este derivat. De aceea, relațiile sociale (iar nu dreptul subiectiv) constituie substanța la care atentează infracțiunea. Dreptul subiectiv reprezintă unul din subelementele relației sociale. ... În concluzie, dreptul subiectiv nu poate fi considerat obiect de apărare penală” [8]. Așadar, recunoașterea dreptului la viață ca obiect juridic special al omorului ar însemna echivalarea acestui obiect cu una dintre părțile sale. O asemenea confuzie ar implica o percepere distorsionată a obiectului juridic special al omorului și, în consecință, ar influența negativ stabilirea esenței juridice a acestei infracțiuni.

Unii doctrinari consideră că viața omului constituie obiectul juridic special al omorului. Cu alte cuvinte, aceștia sunt de părerea că obiectul

juridic special al omorului este viața omului privită exclusiv din perspectivă biologică. De exemplu, N.A. Nekliudov menționează că viața persoanei reprezintă „activitatea forțelor umane” [9]. În viziunea lui A.N. Krasikov, viața persoanei este „activitatea forțelor umane, care acoperă întreaga perioadă de existență psihofizică spontană, având un moment inițial și unul final” [10]. C. Alecu privește viața persoanei ca pe o „stare de fapt intervenită în urma producerii nașterii și înainte de producerea morții” [11]. R.S. Iujeka afirmă că „viața este un fenomen care presupune o combinație de caracteristici biologice generale fundamentale (metabolism, homeostazie, creștere, dezvoltare, reacția la factorii iritanți, reproducere, evoluție etc.), care caracterizează ființele vii, distingându-le de obiectele lipsite de viață” [12].

Pe de altă parte, S.V. Borodin menționează că „viața persoanei este inseparabilă de relațiile sociale, deoarece obiectul omorului îl constituie nu numai viața persoanei sub aspect biologic, dar și acele relații sociale ale căror subiect este lipsit de viață” [13].

La rândul său, A.F. Istomin susține că obiectul juridic special al infracțiunii de omor îl formează „viața persoanei ca fenomen biologic, dar în același timp și ansamblul relațiilor sociale care alcătuiesc esența ei” [14]. În fine, părerea lui L.A. Ostapenko se exprimă în aceea că „viața este o condiție a existenței persoanei ca ființă socială și, prin urmare, condiția existenței tuturor relațiilor sale. Lipsirea persoanei de viață înseamnă dispariția ei ca ființă biologică și, în același timp, încetarea tuturor relațiilor sociale în care ea a fost prezentă” [15].

Analiza tuturor acestor puncte de vedere ne permite să concluzionăm că obiectul juridic special al omorului nu-l constituie viața omului privită exclusiv din perspectivă biologică. O astfel de abordare ar fi potrivită în cazul unei ființe umane nenăscute, nu în cazul unei persoane. Din aceste considerente, obiectul juridic special al omorului trebuie privit ca un fascicol de relații care-i oferă persoanei posibilitatea să trăiască în cadrul societății, iar nu ca un ansamblu de caracteristici biologice.

Referințe:

1. ГОЛОВКИН, Р.Б. Некоторые аспекты отражения убийств в системе правовых и иных социальных норм. В: *Вестник института: преступление, наказание, исправление*, 2014, № 2, сс.4-9.

2. NĂSTASE, C. Dreptul la viață și la integritatea persoanei în concepția și practica europeană. În: *Pro Patria Lex*, 2011, vol.IX, nr.2, pp.15-26.
3. ТАСАКОВ, С.В. *Ответственность за убийство при смягчающих обстоятельствах по уголовному праву России*/Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Самара, 2000, с.16.
4. *Уголовное право России. В 2-х томах. Т. 2. Общая часть* / Отв. ред. А.Н. ИГНАТОВ, Ю.А. КРАСИКОВ. Москва: Норма Инфра-М, 1998, с.143.
5. ВАСИЛЮК, О.Н. Жизнь как объект уголовно-правовой охраны. În: *Актуальные проблемы науки XXI века: сб. ст. уч. II науч.-практ. Семинара молодых ученых*, Минск, 16 февраля 2012 г. Минск, 2012, сс.12-16.
6. БАБИЧЕВ, А.Г. Актуальные вопросы начала и окончания жизни по уголовному законодательству России. В: *Государство и право: теория и практика: материалы III Междунар. науч. конф. (г. Чита, июль 2014 г.)*. Чита: Молодой ученый, 2014, сс.58-61.
7. БАБАДЖАНОВ, И.Х. *Жизнь и смерть человека как институционально-правовые категории (теоретико-аксиологический и частно-правовой анализ)*/ Дисс. докт. юрид. наук. Душанбе, 2014, p.46.
8. BRÎNZA, S. *Obiectul infracțiunilor contra patrimoniului*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, p.69.
9. НЕКЛЮДОВ, Н.А. *Руководство к особенной части русского уголовного права. Преступления и проступки против личности*. Том 1. Санкт-Петербург: Типография П.П. Меркульева, 1876, с.263.
10. КРАСИКОВ, А.Н. *Ответственность за убийство по российскому уголовному праву*. Саратов: Изд-ство Саратовского университета, 1999, с.11.
11. ALECU, C. Unele considerații privind moartea din perspectivă filozofică și juridică. În: *Vector european*, 2014, nr.2, pp.163-168.
12. ЮЖЕКА, Р.С. Життя та здоров'я як об'єкти кримінально-правового захисту. В: *Стан дотримання прав людини в умовах сучасності: теоретичні та практичні аспекти: матеріали V Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. (Київ, 10 груд. 2014 р.)*. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2014, сс.169-170.
13. БОРОДИН, С.В. *Квалификация преступления против жизни*. Москва: Наука, 1977, с.31.
14. ИСТОМИН, А.Ф. С запасом прочности: о квалификации необходимой обороны. В: *Российская юстиция*, 1995, № 7, сс.42-47.
15. ОСТАПЕНКО, Л.А. *Кримінально-правова характеристика умисних вбивств при пом'якшуючих обставинах (ст.116, 117, 118 КК України)*/Автореф. дис. ... к.ю.н. Київ, 2003, с.12.